

Základní poučení uchazeče o zaměstnání

Práva a povinnosti uchazeče o zaměstnání stanoví zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“). Znění zákona a související právní předpisy jsou k nahlédnutí na úřadech práce. Dotazy uchazečů o zaměstnání zodpoví zaměstnanci úřadů práce.

Zprostředkování zaměstnání úřady práce

Fyzická osoba si může zabezpečit zaměstnání prostřednictvím úřadu práce. Informace o možnostech zaměstnání a volných pracovních místech může požadovat u kteréhokoliv úřadu práce.

Úřady práce zprostředkovávají zaměstnání na celém území České republiky a v případech stanovených zákonem i do zahraničí. Zaměstnání do zahraničí lze zprostředkovat jen se souhlasem uchazeče o zaměstnání. Zprostředkování zaměstnání úřady práce je bezplatné.

Uchazeč o zaměstnání má právo

- **na zprostředkování zaměstnání**, tj. na vyhledávání vhodného zaměstnání, poradenství a poskytování informací o pracovních příležitostech
- **na podporu v nezaměstnanosti** při splnění zákonem stanovených podmínek
- **na zvýšenou péči** při zprostředkování zaměstnání, pokud ji potřebuje
- **na pracovní rehabilitaci**, pokud je osobou se zdravotním postižením.

Vhodným zaměstnáním je zaměstnání,

- a) které zakládá povinnost odvádět pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti,
 - b) jehož délka pracovní doby činí nejméně 80 % stanovené týdenní pracovní doby,
 - c) které je sjednáno na dobu neurčitou, nebo na dobu určitou delší než 3 měsíce, a
 - d) které odpovídá zdravotní způsobilosti uchazeče o zaměstnání a pokud možno jeho kvalifikaci, schopnostem, dosavadní délce doby zaměstnání, možnosti ubytování a dopravní dosažitelnosti zaměstnání.
- Pro uchazeče o zaměstnání, který je veden v evidenci uchazečů o zaměstnání po dobu delší než 1 rok, je vhodným zaměstnáním i takové zaměstnání, které splňuje podmínky stanovené v písm. a), b) a d) nebo splňuje podmínky stanovené v písm. a), c) a d) a délka jeho pracovní doby činí nejméně 50 % stanovené týdenní pracovní doby.

Podmínky pro zařazení a vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání

Uchazeč o zaměstnání

Uchazečem o zaměstnání se může stát fyzická osoba, která osobně požádá o zprostředkování zaměstnání úřad práce, v jehož správním obvodu má bydliště, a při splnění zákonem stanovených podmínek je úřadem práce zařazena do evidence uchazečů o zaměstnání.

Uchazeč o zaměstnání může požádat úřad práce, u kterého je veden v evidenci uchazečů o zaměstnání, o zprostředkování zaměstnání úřadem práce, v jehož správním obvodu se z vážných důvodů skutečně zdržuje.

Bydlištěm je u státního občana ČR adresa místa trvalého pobytu na území ČR; u cizince, který je občanem Evropské unie nebo jeho rodinným příslušníkem, adresa trvalého nebo přechodného pobytu na území ČR, a pokud takový pobyt nemá, adresa místa, kde se na území ČR obvykle zdržuje; u cizince, který není občanem Evropské unie nebo jeho rodinným příslušníkem, adresa místa trvalého pobytu na území ČR.

Zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání (§ 25 a 26 zákona)

Fyzická osoba se zařadí do evidence uchazečů o zaměstnání dnem podání písemné žádosti o zprostředkování zaměstnání. Požádá-li však o zprostředkování zaměstnání do 3 pracovních dnů po skončení zaměstnání nebo jiných činností uvedených v § 25 odst. 1 zákona, nebo činností, které jsou považovány za náhradní doby zaměstnání, zařadí se do evidence uchazečů o zaměstnání ode dne následujícího po skončení zaměstnání nebo těchto činností.

Do evidence uchazečů o zaměstnání nemůže být zařazena fyzická osoba, která je

- **v pracovněprávním vztahu** (tj. pracovní poměr, vztah na základě dohody o pracovní činnosti a dohody o provedení práce) **nebo ve služebním poměru**, s výjimkou případů stanovených zákonem; zákon **umožňuje** zařazení a vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání v souběhu s výkonem činnosti v pracovním poměru nebo služebním poměru, pokud tato činnost je kratší než polovina stanovené týdenní pracovní doby a odměna nepřesáhne polovinu minimální mzdy; dále umožňuje výkon činnosti na základě dohody o pracovní činnosti nebo dohody o provedení práce, pokud měsíční odměna (průměrná měsíční odměna) nepřesáhne polovinu minimální mzdy (§ 25 odst. 3 zákona)
- **osobou samostatně výdělečně činnou** podle § 9 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění
- **výdělečně činná v cizině**
- **společníkem nebo jednatelem** společnosti s ručením omezeným, **komanditistou** komanditní společnosti, **společníkem** veřejné obchodní společnosti, **členem představenstva** akciové společnosti, **členem dozorčí rady** obchodní společnosti, pokud vykonává mimo pracovněprávní vztah k této společnosti pro společnost práci, za kterou je touto společností odměňován a jeho měsíční nebo průměrná měsíční odměna přesáhne polovinu minimální mzdy
- **členem družstva**, pokud vykonává mimo pracovněprávní vztah k družstvu pro družstvo práci, za kterou je družstvem odměňován a jeho měsíční nebo průměrná měsíční odměna přesáhne polovinu minimální mzdy

- soudcem, poslancem nebo senátorem Parlamentu, **členem zastupitelstva** územního samosprávného celku, je-li odměňován jako uvolněný člen zastupitelstva, prezidentem republiky, členem vlády, prezidentem, viceprezidentem nebo členem Nejvyššího kontrolního úřadu, Veřejným ochráncem práv nebo zástupcem Veřejného ochránce práv, ředitelem Bezpečnostní informační služby, členem Rady pro rozhlasové a televizní vysílání
- **nuceným správcem, správcem nebo likvidátorem** podle zvláštního právního předpisu, a to v době, kdy tuto činnost vykonává
- **pěstounem** vykonávajícím pěstounskou péči v zařízeních pro výkon pěstounské péče nebo pěstounem, kterému je za výkon pěstounské péče vyplácena odměna podle § 40a z.č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve zněních pozdějších předpisů
- **se soustavně připravuje na budoucí povolání**; soustavnou přípravou na budoucí povolání je doba denního studia na středních a vyšších odborných školách, doba prezenčního studia na vysokých školách, doba denního studia na jiných školách, na kterých se provádí soustavná příprava na budoucí povolání, a to včetně prázdnin, které jsou součástí školního nebo akademického roku.

Dále pak fyzická osoba, která

- **je uznána dočasně neschopnou práce, pobírá peněžitou pomoc v mateřství v době před porodem a 6 týdnů po porodu, je plně invalidní podle § 39 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění, vykonává trest odnětí svobody nebo je ve vazbě**
- neposkytne úřadu práce identifikační údaje
- neposkytne nebo zruší souhlas se zpracováním osobních údajů.

Uchazeč o zaměstnání je podle zákona povinen

- **poskytovat** úřadu práce **potřebnou součinnost** při zprostředkování zaměstnání **a řídit se jeho pokyny**
- **sdělit úřadu práce údaje** o svých zdravotních omezeních v rozsahu potřebném pro vyhledání vhodného zaměstnání, rekvalifikaci a pro stanovení vhodné formy pracovní rehabilitace, a dále sdělit, zda je osobou se zdravotním postižením; uplatňuje-li pracovní omezení ze zdravotních důvodů, je povinen je doložit lékařským posudkem registrujícího praktického lékaře
- **podrobit se** na žádost úřadu práce vyšetření za účelem posouzení svého zdravotního stavu a vydání lékařského posudku, pokud žádá o zabezpečení pracovní rehabilitace, poskytnutí příspěvku na vytvoření chráněného pracovního místa, uvádí zdravotní důvody, které mu brání v plnění povinností uchazeče o zaměstnání nebo v nástupu na rekvalifikaci, nebo pokud jde o posouzení vhodnosti doporučeného zaměstnání z hlediska zdravotní způsobilosti
- **oznámít úřadu práce nástup do zaměstnání nejpozději v pracovní den předcházející dni, který byl sjednán jako den nástupu do zaměstnání včetně nástupu do zaměstnání, které nebrání zařazení a vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání** (§ 25 odst. 3 zákona – tzv. nekolidující zaměstnání) **a do 8 kalendářních dnů doložit vznik pracovněprávního vztahu** (např. pracovní smlouvou, dohodou o pracovní činnosti)
- **oznámít úřadu práce nejpozději do 8 kalendářních dnů změny** dalších skutečností rozhodných pro vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání, které osvědčil v žádosti o zprostředkování zaměstnání, **důvody, pro které se nedostavil na úřad práce ve stanoveném termínu, a změnu bydliště** v průběhu vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání.

Ukončení vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání

Úřad práce uchazeči o zaměstnání ukončí vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání dnem

- nástupu do zaměstnání nebo zahájení jiných činností uvedených v odstavci Zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání, a to na základě **osobního nebo písemného oznámení uchazeče o zaměstnání**, pokud nejde o zaměstnání nebo jinou činnost, která nebrání vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání
- podání písemné žádosti uchazeče o zaměstnání o ukončení vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání
- nástupu výkonu trestu odnětí svobody.

Vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání

Úřad práce uchazeče o zaměstnání z evidence uchazečů o zaměstnání rozhodnutím vyřadí, jestliže

- nastala některá ze skutečností bránících zařazení nebo vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání, kterou úřadu práce bez vážných důvodů ve stanovené lhůtě neoznámil
- není podle lékařského posudku schopen plnit povinnost součinnosti s úřadem práce při zprostředkování zaměstnání
- je ve vazbě po dobu delší než 6 měsíců
- zrušil svůj souhlas se zpracováním osobních údajů
- vykonává nelegální práci.

Dále úřad práce dále uchazeče o zaměstnání vyřadí z evidence uchazečů o zaměstnání, jestliže bez vážných důvodů

- odmítne nastoupit do vhodného zaměstnání
- odmítne nastoupit na dohodnutou rekvalifikaci nebo neplní povinnosti související s rekvalifikací
- neplní podmínky stanovené v individuálním akčním plánu
- odmítne se podrobit vyšetření svého zdravotního stavu
- má součinnost s úřadem práce.

V těchto případech může být uchazeč o zaměstnání **znovu zařazen** do evidence uchazečů o zaměstnání nejdříve **po uplynutí doby šesti měsíců** ode dne tohoto vyřazení, a to na základě nové písemné žádosti o zprostředkování zaměstnání.

Vážnými důvody jsou důvody spočívající

- v nezbytné osobní péči o dítě ve věku do 4 let
- v nezbytné osobní péči o dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě ve věku do 18 let

- v nezbytné osobní péči o převážně nebo úplně bezmocnou fyzickou osobu nebo částečně bezmocnou fyzickou osobu starší 80 let, pokud s uchazečem o zaměstnání trvale žije a společně uhrazují náklady na své potřeby; tyto podmínky se nevyžadují, jde-li o osobu, která se pro účely důchodového pojištění považuje za osobu blízkou
- docházce dítěte do předškolního zařízení a povinné školní docházce dítěte
- místě výkonu nebo povaze zaměstnání druhého manžela
- zdravotních důvodech, které podle lékařského posudku brání vykonávat zaměstnání nebo plnit povinnost součinnosti s úřadem práce při zprostředkování zaměstnání
- jiných vážných osobních důvodech, např. etických, mravních či náboženských, které uchazeč o zaměstnání doloží a prokáže.

Za maření součinnosti s úřadem práce se považuje, pokud uchazeč o zaměstnání

- je podle lékařského posudku schopen plnit povinnosti vůči úřadu práce a přesto je neplní
- neprojedná doporučené zaměstnání ve lhůtě stanovené úřadem práce
- neoznámí úřadu práce nástup do zaměstnání nejpozději v pracovní den předcházející dni, který byl sjednán jako den nástupu do zaměstnání včetně nástupu do zaměstnání, které nebrání zařazení a vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání (§ 25 odst. 3 zákona – tzv. nekolidující zaměstnání)
- nedoloží úřadu práce do 8 kalendářních dnů vznik nekolidujícího zaměstnání
- neoznámí úřadu práce do 8 kalendářních dnů rozhodné skutečnosti pro vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání [viz Zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání (§ 25 a 26 zákona)], důvody, pro které se nedostavil na úřad práce ve stanoveném termínu, nebo změnu bydliště v průběhu vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání
- neoznámí úřadu práce písemně do 8 kalendářních dnů změny skutečností rozhodných pro přiznání a poskytování podpory v nezaměstnanosti (zejména pobírání starobního důchodu, pobírání dávek nemocenského pojištění, nástup do vazby)
- nedostaví se na úřad práce ve stanoveném termínu bez vážných důvodů
- nesdělí úřadu práce údaje o zdravotním omezení
- nepodrobí se na žádost úřadu práce lékařskému vyšetření
- jiným jednáním zmaří nástup do zaměstnání.

Podpora v nezaměstnanosti

Nárok na podporu v nezaměstnanosti má uchazeč o zaměstnání, který

- vykonával v délce alespoň 12 měsíců v rozhodném období zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, které zakládají povinnost odvádět pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (dále jen „předchozí zaměstnání“)
- požádal úřad práce, u kterého je veden v evidenci uchazečů o zaměstnání, o poskytnutí podpory v nezaměstnanosti
- ke dni, k němuž má být podpora v nezaměstnanosti přiznána, není poživatелеm starobního důchodu.

Nárok na podporu v nezaměstnanosti nemá uchazeč o zaměstnání, kterému vznikl nárok na výsluhový příspěvek nebo příspěvek za službu podle zvláštních právních předpisů, a tento příspěvek je vyšší než podpora v nezaměstnanosti, která by mu náležela. Pokud je výsluhový příspěvek nebo příspěvek za službu nižší, náleží mu podpora v nezaměstnanosti ve výši odpovídající rozdílu mezi podporou v nezaměstnanosti a příspěvkem.

Rozhodným obdobím pro posuzování nároku na podporu v nezaměstnanosti jsou poslední 3 roky před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání.

Do předchozího zaměstnání se započítává i **náhradní doba zaměstnání**, tj. doba

- přípravy osoby se zdravotním postižením k práci
- pobírání plného invalidního důchodu
- výkonu vojenské základní (náhradní) služby
- výkonu civilní služby
- osobní péče o dítě ve věku do 4 let nebo o dítě ve věku do 18 let, je-li dlouhodobě těžce zdravotně postižené vyžadující mimořádnou péči
- osobní péče o převážně nebo úplně bezmocnou fyzickou osobu nebo částečně bezmocnou fyzickou osobu starší 80 let, pokud s uchazečem o zaměstnání trvale žije a společně uhrazují náklady na své potřeby; tyto podmínky se nevyžadují, jde-li o osobu, která se pro účely důchodového pojištění považuje za osobu blízkou
- výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu na základě smlouvy dobrovolníka s vysílající organizací, které byla udělena akreditace Ministerstvem vnitra
- soustavné přípravy na budoucí povolání (max. v délce 6 měsíců).

Podpora v nezaměstnanosti náleží uchazeči o zaměstnání při splnění stanovených podmínek **ode dne podání písemné žádosti o podporu v nezaměstnanosti nebo ode dne zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání, pokud uchazeč o zaměstnání požádá o poskytnutí podpory v nezaměstnanosti nejpozději do 3 pracovních dnů po skončení zaměstnání nebo jiných činností (§ 25 odst. 1 zákona), nebo činností považovaných za náhradní doby zaměstnání.**

Podpůrčí doba pro poskytování podpory v nezaměstnanosti činí u uchazeče o zaměstnání, kterému je ke dni podání žádosti o podporu v nezaměstnanosti

- do 50 let věku – 6 měsíců
- od 50 do 55 let věku – 9 měsíců
- nad 55 let věku – 12 měsíců

Do podpůrčí doby se započítává doba, po kterou byl uchazeč o zaměstnání vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání, a to v délce tří měsíců ode dne vyřazení. To neplatí v případě, kdy k vyřazení došlo, protože uchazeč o zaměstnání není podle lékařského posudku schopen poskytovat úřadu práce součinnost při zprostředkování zaměstnání nebo z důvodu přiznání plné invalidity podle § 39 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění.

Uchazeči o zaměstnání se podpora v nezaměstnanosti **neposkytuje** po dobu

- poskytování starobního důchodu
- poskytování dávek nemocenského pojištění
- poskytování podpory při rekvalifikaci
- vazby.

Uchazeč o zaměstnání, kterému v posledních třech letech před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání **neuplynula celá podpůrná doba** a poté nastoupil do zaměstnání nebo vykonával výdělečnou činnost, které zakládají povinnost odvádět pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti po dobu **alespoň tři měsíců**, má nárok na podporu v nezaměstnanosti po celou podpůrná doba. Jestliže tato doba byla kratší než 3 měsíce, má nárok na podporu v nezaměstnanosti po zbývající část podpůrná doby.

Uchazeč o zaměstnání, kterému v posledních třech letech před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání **uplynula celá podpůrná doba**, má nárok na podporu v nezaměstnanosti, pokud po uplynutí této podpůrná doby nastoupil do zaměstnání nebo vykonával výdělečnou činnost, které zakládají povinnost odvádět pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, a to po dobu **alespoň šesti měsíců**. Tato doba se nevyžaduje v případech, kdy skončil zaměstnání nebo výdělečnou činnost ze zdravotních důvodů, nebo skončil zaměstnání z organizačních důvodů uvedených v zákoníku práce nebo proto, že zaměstnavatel porušil podstatnou povinnost vyplývající z právních předpisů, kolektivní smlouvy nebo sjednaných pracovních podmínek.

Do doby 6 měsíců se nezapočítává doba zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti vykonávané v době vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání.

Podpora v nezaměstnanosti se stanoví v prvních třech měsících ve výši 50 % a po zbývající dobu ve výši 45 % průměrného měsíčního čistého výdělku, kterého uchazeč o zaměstnání dosáhl **ve svém posledním ukončeném zaměstnání** nebo z **posledního vyměřovacího základu** přepočteného na 1 kalendářní měsíc, **pokud uchazeč o zaměstnání naposledy** vykonával samostatnou výdělečnou činnost.

V případě, že uchazeč o zaměstnání splnil podmínku doby předchozího zaměstnání započtením náhradní doby, a tato doba se posuzuje jako poslední zaměstnání, nebo bez svého zavinění nemůže osvědčit vyšší průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu, anebo u něho nelze stanovit průměrný měsíční čistý výdělek nebo vyměřovací základ, stanoví se podpora v nezaměstnanosti po dobu prvních 3 měsíců ve výši 0,12 násobku a po zbývající podpůrná doba ve výši 0,11 násobku průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku předcházející kalendářnímu roku, ve kterém byla podána žádost o tuto podporu (dále jen „průměrná mzda“).

Maximální výše podpory v nezaměstnanosti činí **0,58 násobek průměrné mzdy**. Podpora v nezaměstnanosti je splatná po nabytí právní moci rozhodnutí o jejím přiznání pozadu za měsíční období, a to nejpozději v následujícím kalendářním měsíci.

Zjistí-li se dodatečně, že podpora v nezaměstnanosti byla neprávem odepřena nebo přiznána anebo poskytována v nižší částce, než v jaké náležela, anebo přiznána od pozdějšího dne, než od kterého náležela, dodatečně se přizná nebo zvýší a doplatí. Nárok na dodatečné poskytnutí podpory v nezaměstnanosti nebo jednotlivých splátek zaniká uplynutím 5 let ode dne, od kterého náležela nebo splátky měly být poskytnuty.

Skutečnosti rozhodné pro přiznání a poskytování podpory v nezaměstnanosti je uchazeč o zaměstnání povinen doložit při podání žádosti o podporu v nezaměstnanosti, a to např. potvrzením o zaměstnání, dohodou o pracovní činnosti, formulářem E301 při zaměstnání ve státech EU, dokladem o výkonu jiné výdělečné činnosti, u osoby samostatně výdělečně činné potvrzením o době trvání účasti a důchodovém pojištění a o vyměřovacím základu pro pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Změny těchto skutečností je povinen písemně oznámit úřadu práce nejpozději do 8 kalendářních dnů.

Uchazeč o zaměstnání je povinen vrátit podporu v nezaměstnanosti nebo její část

- bylo-li příslušným orgánem rozhodnuto, že skončení jeho pracovněprávního vztahu je neplatné a tento vztah trvá i nadále, popř., že výkon jiných výdělečných činností bránících zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání neskončil
- bylo-li úřadem práce dodatečně zjištěno, že mu byl přiznán starobní důchod nebo plný invalidní důchod podle § 39 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění, nebo mu byly poskytovány dávky nemocenského pojištění
- byla-li uchazeči o zaměstnání jeho zaviněním podpora v nezaměstnanosti přiznána a poskytována neprávem nebo ve vyšší částce, než skutečně náležela, zejména proto, že zamlčel nebo nesprávně uvedl některou rozhodnou skutečnost nebo nesplnil svou oznamovací povinnost.

Úřad práce ve věci nezařazení do evidence uchazečů o zaměstnání, vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání, podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci **rozhoduje ve správním řízení** podle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Ten, kdo správnímu orgánu úmyslně uvede nesprávný nebo neúplný údaj anebo mu požadovaný údaj zatají, ač má povinnost takový údaj uvést, nebo jej zatají za účelem získání neoprávněné výhody, a dále ten, kdo úmyslně uvede nepravdivý údaj v čestném prohlášení, se dopustí přestupku podle z.č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.